

# บทบาทพระพุทธศาสนาในประเทศไทยปัจจุบัน : สำเร็จหรือล้มเหลว

## The Roles of Buddhism in Current Thailand: Success or Failure

พระอุดมธีรคุณ (ภาวัต วิสุทเธสโก แสงวงศ์)\*

Phraudomtheerakhun (Pawat Wisutthesago Swaengdee)

บัณฑิตกา จารума\*\*

Bantika Jaruma

คณะมนุษยศาสตร์ มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัยในพระสังฆราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Mahapajapati Buddhist College

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: bantika.jar@mbu.ac.th

Received: December 23, 2022

Revised: January 04, 2023

Accepted: January 06, 2023

### บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ แล้วได้ผสมผสานกับวิถีชีวิตท้องถิ่นตั้งแต่ระดับชนชั้นปกครองจนถึงประชาชนชั้นรากหญ้า แม้ในปัจจุบันรัฐไทยมีความพยายามนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นฐานในการออกแบบนโยบายในการปกครอง แต่ระดับปฏิบัติยังไม่สามารถทำให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นได้จริงทั้งหมด ดังปรากฏพฤติกรรมการละเมิดศีล ๕ เป็นจำนวนมาก บทความนี้จึงมุ่งเสนอข้อสังเกตว่าบทบาทของพระพุทธศาสนาในเชิงนโยบายและผลการปฏิบัติจริงของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบันประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลว

**คำสำคัญ:** บทบาทพระพุทธศาสนา; ประเทศไทย; สำเร็จ; ล้มเหลว

### Abstract

Buddhism had come into Siam since the 3rd Buddhist Century and then integrated with local Siamese life since governor to grassroot people. Nowadays the Thai governor has attempted to use the Buddhist doctrines as bases for designing the governing. However, in practice all Thai Buddhist people still cannot imitate in the real life so

---

\* พระอุดมธีรคุณ (ภาวัต วิสุทเธสโก แสงวงศ์) Phraudomtheerakhun (Pawat Wisutthesago Swaengdee)  
ผู้อำนวยการมหาปชาบดีเถรีวิทยาลัยในพระสังฆราชูปถัมภ์ Director of Mahapajapati Buddhist College

\*\* นางสาวบัณฑิตกา จารума Miss Bantika Jaruma

there have been a lot of people who broke the 5 precepts. This article aims to present the role of Buddhism in dimension of policies and practical behavior of Buddhist people in Thai society at present.

**Keywords:** Role of Buddhism; Thailand; Success; Failure

## บทนำ

พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิในส่วนของประเทศไทยเมื่อช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓ หรือ ๒,๒๐๐ ปีที่ผ่านมา โดยการนำของพระโสณมหาเถระและพระอุตรมหาเถระพร้อมคณะซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในปัจจุบันเป็นผู้ส่งมาเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกล โดยปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี<sup>๑</sup> การรับพระพุทธศาสนาเข้ามาในไทยนั้นเป็นการรับผ่านระบอบการปกครองโดยเชื่อมโยงกับสถานะของพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏชัดเจนผ่านการปกครองแบบพ่อปกครองลูกในยุคสุโขทัยรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ในยุคนี้อาณาจักรต่างตั้งสมณศักดิ์ของสงฆ์โดยเป็นการวางแบบแผนการปกครองที่ผสมผสานระหว่างอาณาจักรและศาสนจักรซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์จากลังกาหรือประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ในรัชสมัยต่อมาส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา จนถึงรัชสมัยพระยาสิทธิเทโวเกิดประเพณีการออกผนวชของพระมหากษัตริย์<sup>๒</sup> ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนนั้น เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงโดยพระองค์ได้นิมนต์พระเถระชาวปักษ์ใต้มาสอนหนังสือและอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน<sup>๓</sup> ต่อมาในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระสงฆ์และวัดยังคงสถานะเป็นผู้นำชุมชนและวัดเป็นสถานศึกษาแก่ชาวบ้าน จนกระทั่งสมัยรัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาของชาติไทยโดยให้รัฐเป็นศูนย์กลางและระบบการศึกษา ส่วนพระสงฆ์ทำหน้าที่ในวัด ไม่มีอำนาจในการจัดการศึกษาแก่ประชาชน<sup>๔</sup> ถัดมาในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ระบอบการปกครองสงฆ์ได้ปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันอารยธรรมตะวันตก จนก่อให้เกิดการต่อต้านพระพุทธศาสนา

<sup>๑</sup> สมบูรณ์ วัฒน และคณะ, “พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔) : ๙๕๒.

<sup>๒</sup> กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ประวัติความเป็นมาของศาสนาพระพุทธศาสนาและองค์การศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย, เอกสารเผยแพร่, (กรมศิลปากร, ๒๕๕๔).

<sup>๓</sup> กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ประวัติความเป็นมาของศาสนาพระพุทธศาสนาและองค์การศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย, ๒๕๕๔.

<sup>๔</sup> เปรมวิทย์ ช่อแก้ว, ประวัติศาสตร์ไทย : ไทยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓).

กระแสหลัก เช่น พระโพธิ์รักษ์และสาวกปฏิเสธรูปแบบการดำรงชีพของพระสงฆ์ การพยายามแสวงหาเอกลักษณ์พระพุทธรูปศาสนาตามแบบฉบับสมัยพุทธกาลโดยท่านพุทธทาสภิกขุ นอกจากนั้น ยังเกิดการผสมผสานกับลัทธิความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา<sup>๕</sup>

สำหรับพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทยปัจจุบัน ได้เชื่อมโยงกับบทบาททางการเมืองการปกครอง บทบาททางสังคมวัฒนธรรม บทบาททางสังคมเศรษฐกิจ และบทบาททางการศึกษา บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอให้เห็นบทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในเชิงนโยบายและผลการปฏิบัติงานจริงของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

## บทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทย

หลักธรรมทางพระพุทธรูปศาสนาในปัจจุบันมิได้แยกออกจากโลกอย่างชัดเจน แต่มีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทการใช้ชีวิตสมัยใหม่โดยสามารถจำแนกรายละเอียดบทบาทของพระพุทธรูปศาสนาต่อวงการต่าง ๆ ได้ดังนี้

### ๑. บทบาททางการเมืองการปกครอง

องค์สมเด็จพระสัมมาพระพุทธเจ้าทรงมิได้ให้ความสำคัญการปกครองทางโลก ไม่ได้สนับสนุนการปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นพิเศษแต่พระองค์เสนออุดมคติของผู้นำที่เรียกว่า “ธรรมราชา” อันเป็นหลักการปกครองที่ไม่ใช้ความรุนแรงแต่ใช้ธรรมเพื่อคุ้มครองรัฐและทำให้ประชาชนสงบสุขร่มเย็น<sup>๖</sup> โดยนักคิดนักวิชาการสายพระพุทธศาสนาปัจจุบันได้เสนอแนวทางการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเมืองการปกครอง เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง เรียกว่า “ธัมมิกสังคมนิยม” อันเป็นแนวทางการใช้ศีลธรรมทางศาสนาควบคุมเศรษฐกิจและการเมือง<sup>๗</sup> การขับเคลื่อนชุมชนโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่กำหนดทิศทางประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”<sup>๘</sup> หลักธรรมพระพุทธรูปศาสนาสำหรับนักการเมือง ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเที่ยงธรรม

<sup>๕</sup> กาญจนานันท์ ประธาดู, “พระพุทธรูปกับสังคมไทย : การยืนหยัดและท้าทายในรอบทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘)”, วารสารศิลปการจัดการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๑๐๖.

<sup>๖</sup> ชัชวิน วรปัญญาภา, “การเปลี่ยนแปลงสถานะของศาสนาพุทธในประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง”, รายงานการประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ ๑ หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป/เปลี่ยนผ่าน/ปฏิสังขรณ์”, (๘ มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๒๒๙ - ๒๓๐.

<sup>๗</sup> เด่นพงษ์ แสนคำ, “พุทธศาสนากับโมทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่: อิทธิพลแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของพุทธทาสภิกขุ”, วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๑๕๓-๑๕๔.

<sup>๘</sup> สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระครูปริยัติคณานุรักษ์ ศรีสมงาม, พระวีระพงษ์ โคษา, และจักรกฤษ ทองมี, “พลังบวรในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมเชิงพุทธในสังคมไทย”, วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๓๔๙.

มีสัจจะรักษาคำพูดและจริงใจ มีความรับผิดชอบต่องานส่วนรวม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม เคารพมติส่วนรวม เคารพที่ประชุมและรักษาความลับของที่ประชุม และหลีกเลี่ยงอบายมุขโดยหมั่นประพฤติตนในทางเจริญ” นอกจากนั้นยังมีการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยใช้หลักการสมานฉันท์ อุดมการณ์พัฒนาสังคมซึ่งเป็นอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนสันติภาพท่ามกลางสังคมที่มีความขัดแย้งสูงในปัจจุบัน<sup>๙</sup> ส่วนหลักธรรมที่พระมหากษัตริย์ใช้ในการปกครองประเทศ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม ๑๐ จักรวรรดิวัตร ๑๒ และราชสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งกำหนดเป็นพระราชกรณียกิจในการบำเพ็ญคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ<sup>๑๐</sup>

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทบาทพระพุทธศาสนาทางการเมืองการปกครองเป็นการประยุกต์หลักธรรมเพื่อกำหนดกรอบศีลธรรมกำกับความคิด พฤติกรรมของนักการเมืองและผู้มีอำนาจในการปกครอง โดยไม่ยึดติดส่งเสริมเพียงระบอบใดระบอบหนึ่ง แต่เน้นการเป็นแกนสารอุดมคติเพื่อการขับเคลื่อนการเมืองการปกครองให้เป็นสังคมสงบสุข

## ๒. บทบาททางสังคมวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมไทยเพราะเป็นศาสนาหลักของสังคมไทย ตั้งแต่อาณาจักรทวารวดี พุทธศตวรรษที่ ๕-๑๖ เรื่อยมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ซึ่งลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยคือ การดำรงทางสายกลาง (มัชฌิมาธรรม) ความเป็นองค์รวม (Holistic) และมีเป้าหมายเพื่อชี้้นำความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์ในมิติการบูรณาการกับสังคม พบว่ามี ๓ มิติ ได้แก่ “มิติที่ ๑ ด้านคุณค่า” โดยเป็นหลักบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตในสังคม “มิติที่ ๒ ด้านพื้นที่” โดยพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานก่อให้เกิดทุนทางสังคม (Social Capital) และ “มิติที่ ๓ ด้านเวลา” โดยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมความคิดร่วมสมัย เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จิตอาสา และการพัฒนาที่ยั่งยืน”<sup>๑๑</sup>

<sup>๙</sup> พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมา), “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย”, วารสารปัญญาปณิธาน, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๓.

<sup>๑๐</sup> รัชดา ลาภใหญ่, “ปาฐกถาธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) : อุดมการณ์ความเชื่อในสังคม และความจริงในพระพุทธศาสนา”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๗๖-๗๘.

<sup>๑๑</sup> สมบูรณ์ วัฒนะ, ประยูร สุษะใจ, เรืองวิทย์ นิลโคตร, สุวิณ รักสัจย์, และพีรพัฒน์ พันศิริ, “พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔) : ๙๕๕.

<sup>๑๒</sup> สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ, “พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔) : ๙๕๕.

จากหลักการข้างต้นสามารถขยายความวัฒนธรรมที่ก่อกำเนิดจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันของคนไทยตั้งแต่อาณาจักรไทยโบราณจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้

- ๑) ด้านภาษา ได้รับเอาภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย
- ๒) ด้านวรรณกรรม มีการแต่งวรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น ไตรภูมิพระร่วง พระมหาชนก บทประพันธ์ กวีนิพนธ์ และคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๓) ด้านประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา
- ๔) ด้านพิธีกรรม เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีทำบุญ วันสารทไทย การเทศน์มหาชาติ
- ๕) ด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างเจดีย์ พระปรางค์ และวัด
- ๖) ด้านดนตรี มีการเล่นดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล แม้แต่เนื้อหาเพลงลูกทุ่งไทยในอดีตก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา<sup>๑๓</sup>

นอกจากนั้น ยังมีนักคิด นักวิชาการหลายท่านได้ประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน<sup>๑๔</sup> การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเกมออนไลน์ของเยาวชน<sup>๑๕</sup> การพัฒนาโมเดลประสิทธิภาพการเลี้ยงดูเด็กพุดชาด้วยหลักพุทธจิตวิทยา<sup>๑๖</sup> การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย<sup>๑๗</sup> การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพูเด็กหญิงบ้านกกกอก<sup>๑๘</sup> เป็นต้น

<sup>๑๓</sup> ประเวศ อินทองปาน, “การดำรงวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนา”, วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๖๘.

<sup>๑๔</sup> พระมหาประเสริฐ อุดมเดช, พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ และชั้นทอง วัฒนะ, “แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปทุม-เขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน)”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๓๐-๔๑.

<sup>๑๕</sup> สุภาพร ธีระชากรณ, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่ายที่ ๒๕ ในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเกมออนไลน์ของเยาวชน”, วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๖ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๙๐.

<sup>๑๖</sup> สายน้อย คำชู, “การพัฒนาโมเดลประสิทธิภาพการเลี้ยงดูเด็กพุดชาจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยโปรแกรมพุทธจิตวิทยาการปรับพฤติกรรม”, วารสารกรมการแพทย์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๙๓.

<sup>๑๗</sup> อานรรักษ์ สาแก้ว, “การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย”, วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๖๐) : ๗๓.

<sup>๑๘</sup> พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาบุญ) และ นิกร ศรีราช, “การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพูเด็กหญิงบ้านกกกอก”, วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔) : ๑๘๙.

ในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นสังคมออนไลน์นี้ บทบาทพระพุทธศาสนาได้แสดงผ่านอัตลักษณ์ผ่านปรากฏการณ์ของพระพุทธศาสนาบนโปรไฟล์ต่าง ๆ เช่น โปรไฟล์ “PhraPaisal Visalo” ทั้งที่เป็นส่วนตัวและสาธารณะ โปรไฟล์ “พระมหาวิชัย วชิรเมธี และ ว. วชิรเมธี (W. Vajaramedhi)” ซึ่งเป็นโปรไฟล์สาธารณะของพระมหาวิชัย วชิรเมธี, โปรไฟล์ “หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ : Buddhadasindapanno Archives” ซึ่งเป็นโปรไฟล์สาธารณะของหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, โปรไฟล์ “เสถียรธรรมสถาน (Sathira Dhammasathan)” ซึ่งเป็นโปรไฟล์สาธารณะของเสถียรธรรมสถาน โดยเครือข่ายสังคมออนไลน์เหล่านี้ สะท้อนบทบาทพระพุทธศาสนา ๗ มิติ ได้แก่ (๑) มิติด้านการปฏิบัติและการเจริญสมาธิภาวนา (๒) มิติด้านหลักธรรมและคำสอน (๓) มิติด้านตำนานปรัมปรา (๔) มิติด้านประสบการณ์ทางศาสนา (๕) มิติด้านศีลธรรม (๖) มิติด้านสังคมและสถาบัน และ (๗) มิติด้านศิลปวัตถุ<sup>๑๙</sup>

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาถูกนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทยุคสมัย และครอบคลุมการใช้ชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกมิติ กลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมของคนไทยและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตโดยพระสงฆ์จำนวนหนึ่งได้ปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบการสอนธรรมะ ตัวอย่างเช่น พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ใช้การโพสต์รูปภาพวิดีโอ และภาพนิ่งการ์ตูน ๓D พระมหาวิชัย วชิรเมธี พระไพศาล วิสาโล พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตโต) พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) พระธรรมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อทอง สิริมจฺโกล) ใช้ยูทูบ (Youtube) และเฟซบุ๊ก (Facebook) ในการเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งพระครูสังฆรักษ์ศักดา สุนทรโร เป็นพระอีก ๑ รูปที่ใช้เทคโนโลยีดังกล่าว

### ๓. บทบาททางสังคมเศรษฐกิจ

ในทัศนะของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าเติบโตผิดทิศทางเนื่องจากเน้นการเจริญทางวัตถุที่รวดเร็ว ขาดการบูรณาการกับสังคมวิถีพุทธเน้นความมั่งคั่งทางวัตถุเพียงอย่างเดียว”<sup>๒๐</sup> จึงมีการเสนอแนวคิดทางเศรษฐกิจแนวใหม่ที่พัฒนาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแนวคิดหลักที่ขับเคลื่อนสังคมไทยในปัจจุบัน ได้แก่ หลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธัมมิกสังคมนิยม นอกจากนั้นแล้ว ยังมีนักคิดร่วมสมัยเสนอการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

<sup>๑๙</sup> วิเชียร ชาบุดรบุญตริก, พระวัฒน์ ญาณวโร, และบรรพต แด่โสสง, “บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีในเครือข่ายสังคมออนไลน์“เฟซบุ๊ก”, วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๒๑.

<sup>๒๐</sup> นคร จันทราช, พระมหาวิชัย กิตติเมธี, สิปปมงคล ป้องภา, เพ็ญพรรณ เพ็ญฟูลอย และ ญัฐสุภรณ์ เตียวเพชรภัสกร, “การศึกษาเชิงประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการแก้ ปัญหาบริโภคนิยมของวัยรุ่น จังหวัดอุบลราชธานี”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๖๕.



ชุมชน<sup>๒๑</sup> การใช้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน<sup>๒๒</sup> โมเดลประสิทธิภาพเชิงพุทธวิธีในการพัฒนาองค์กรธุรกิจไทยอย่างยั่งยืน<sup>๒๓</sup> การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง<sup>๒๔</sup> กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน<sup>๒๕</sup> และการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม<sup>๒๖</sup> เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หลักพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจในสังคมไทยจะเป็นการค้ำจุนกับหลักเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและวัตถุนิยมโดยเน้นที่ความเข้มแข็งระดับฐานรากและไม่พุ่งเพื่อเกินความจำเป็นซึ่งหลักเศรษฐกิจประยุกต์กับหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับครัวเรือนถึงระดับประเทศ

#### ๔. บทบาททางการศึกษา

พระพุทธศาสนามีบทบาทด้านการศึกษาแก่สังคมไทยมาตั้งแต่อดีต โดยปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่จัดการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง ๒ มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ และมหาวิทยาลัยมหาลาภการณราชวิทยาลัยอันเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งมีบทบาทอย่างสูงในการเผยแผ่แนวคิดและหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่และในขณะเดียวกันได้ดำรง รักษา อนุรักษ์ตามแนวปริยัติและส่งเสริมการปฏิบัติผ่านการภาวนาอันเป็นปัญญาปฏิบัติแก่ผู้เรียน นอกจากนั้นแล้วรัฐไทยยังมีนโยบายส่งเสริมการสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และส่งเสริมการสอบธรรมศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ระดับอุดมศึกษา ข้าราชการและประชาชนทั่วไป<sup>๒๗</sup>

<sup>๒๑</sup> พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ กองสินธุ์), พระมหาบาง เขมานนโท, พระครูสุธีร์คัมภีร์ญาณ, และ ประยูร แสงใส, “การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน”, *วารสารช่อพะยอม*, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๕๓.

<sup>๒๒</sup> คำแหง วิสุทธางกูร, “คุณประโยชน์แห่งพุทธศาสนาต่อการส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชนบทอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น”, *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน, ๒๕๖๐) : ๒๔๗ - ๒๖๙.

<sup>๒๓</sup> อานुरักษ์ สาแก้ว, “การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย”, ๒๕๖๐.

<sup>๒๔</sup> คิต วรณดี, “การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง : กรณีศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”, *วารสารปัญญาปณิธาน*, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๖๓) : ๒๔๕ - ๒๕๘.

<sup>๒๕</sup> ภัทรเดช ปิณฆณาณาดุล, “กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน”, *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๒๑๐.

<sup>๒๖</sup> สุชาติ บุญยชญานนท์, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม”, *วารสารวงษ์มฤตพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๖๓ - ๘๐.

<sup>๒๗</sup> แม่กองธรรมสนามหลวง, ระเบียบสนามหลวงแผนกธรรมว่าด้วยวิधिปฏิบัติการศึกษาสอบธรรมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [shorturl.at/htBC3](http://shorturl.at/htBC3) [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].

ในส่วนของการของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่ เช่น การนำหลักสันติธรรมมาพัฒนาเยาวชนโดยใช้ ๓ หมวดธรรม ได้แก่ สติ คือ ความระลึกได้ไม่พลั้งเผลอเมื่อเจอกระทบจิตใจ ขันติ คือ ความอดทน ตั้งมั่น พ้นฝ่าอุปสรรคในชีวิต และ สันติ คือ ความสงบจิตใจและความเสียสละให้อภัย ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความเยือกเย็น<sup>๒๘</sup> การหลอมรวมพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์และทฤษฎีการสอนเด็กและเยาวชน โดยหลักธรรมที่นำมาใช้ ได้แก่ สัมมาทิฐิ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการควบคุมจิตใจให้สงบ โดยมุ่งเน้นพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีสัมมาทิฐิ สามารถแยกแยะดี-ชั่วได้ด้วยตนเอง<sup>๒๙</sup> การส่งเสริมศีลธรรมแก่เด็กปฐมวัย โดยเน้นให้เด็กสามารถควบคุมจิตใจ การกระทำ และมีทักษะการพิจารณา เรียกว่า “มนธรรมสมบูรณ์” การรักษาศีล การพัฒนาจิตด้วยสมาธิและการพัฒนาปัญญา<sup>๓๐</sup> การสอนหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น และมีการปูพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการประกอบสัมมาชีพ อันมีลักษณะสำคัญ คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อความเสียหายแก่สังคม สามารถแก้ปัญหาชีวิตและปัญหาสังคมได้ มีชีวิตที่สร้างสรรค์ และสร้างประโยชน์เกื้อกูล เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตตนไม่ให้ตกต่ำ นอกจากนั้นแล้วต้องฝึกจิตให้เป็นไปตามหลักจิตสิกขา คือ มีฉันทะ มีความใฝ่รู้ จิตมีความเพียร ขยัน อดทน และระลึกสติมีความรู้ตัวทั่วพร้อม ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง จิตตั้งมั่นแน่วแน่ ไม่ประมาท และพร้อมใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตและประกอบกิจการงาน สุดท้ายคือ ฝึกให้มีปัญญาลึกซึ้ง ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ฟังหรือเล่าเรียนมา สามารถถ่ายทอดศิลปวิทยาการ ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการรับรู้ประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือเป็นไปด้วยความอคติทั้งด้านบวกและด้านลบ<sup>๓๑</sup> นอกจากนั้น มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยพัฒนาเด็กพิเศษ เป็นต้นว่า เด็กพูดช้า ผ่านการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยการปรับพฤติกรรมซึ่ง สายน้อย คำชู<sup>๓๒</sup> พบว่า เจตคติในการเลี้ยงดูเด็ก วิจารณ์ญาณในการใช้สื่อ และคุณลักษณะเชิงพุทธสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงดูเด็กพูดช้าได้

<sup>๒๘</sup> พระมหาประเสริฐ อคฺเตโช, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ และขันทอง วัฒนะ, “แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่อนนกุล)”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๓๐-๔๑.

<sup>๒๙</sup> อนุชิต กิ่งนรา และ พระสุทธิสารเมธี, “การนำพระพุทธศาสนาสู่เด็กและเยาวชนภายใต้โครงสร้างการศึกษา”, **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๖๑-๖๗.

<sup>๓๐</sup> อรพรรณ สุขชาติกุลวิทย์, “การสร้างเสริมศีลธรรมในเด็กปฐมวัย”, **วารสารธรรมธारा**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๐๒-๑๐๓.

<sup>๓๑</sup> พระชัยประสิทธิ์ ภัททโม, “การสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๙๔-๙๖.

<sup>๓๒</sup> สายน้อย คำชู, “การพัฒนาโมเดลประสิทธิภาพการเลี้ยงดูเด็กพูดช้าจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยโปรแกรมพุทธจิตวิทยาการปรับพฤติกรรม”, **วารสารกรมการแพทย์**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๒๐๐.



จากเนื้อหาข้างต้นเป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการศึกษากระแสหลักภายใต้นโยบายของประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงแล้วยังปรากฏการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการเรียนการสอนและการปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยในโรงเรียนทางเลือก หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า โรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งข้อมูลล่าสุด มีจำนวน ๒๐,๓๑๐ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘) ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีความพยายามใช้แนวคิด หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการกำกับ ติดตาม โรงเรียนให้ดำเนินบนเส้นทางพุทธวัฒนธรรม โดยนำมาใช้ทั้งในโรงเรียนกระแสหลักและโรงเรียนทางเลือกอย่างโรงเรียนวิถีพุทธ อีกทั้งยังสนับสนุนให้มีการศึกษาพระพุทธศาสนาด้วยการส่งเสริมมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งดังที่กล่าวข้างต้น โดยโรงเรียนกระแสหลักเป็นไปในลักษณะการนำมาแก้ปัญหาการศึกษา การประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่ ส่วนโรงเรียนทางเลือกเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตให้นักเรียนซึมซับพุทธวัฒนธรรมตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

## อภิปรายผล

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นรากของวัฒนธรรมไทยในทุกมิติ และได้ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับชนชั้นกษัตริย์จนถึงชนชั้นรากหญ้า และด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้ปรากฏกลุ่มหนึ่งต่อต้านพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จำนวนมากตั้งคำถามต่อความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับรัฐไทยโดยมองมิติเชิงอำนาจที่รัฐและพระพุทธศาสนาพึ่งพาอาศัยกันอยู่ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ กล่าวว่า “รัฐไทยมีสภาพเป็นรัฐกึ่งศาสนามีข้อสนับสนุนทั้งจากกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรในระดับรัฐธรรมนูญ และจากแนวปฏิบัติที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันกษัตริย์ที่เชื่อมโยงกับศาสนา”<sup>๓๓</sup> ซึ่งอย่างไรก็ตาม ดร.วรเจตน์ ยังระบุอีกว่า ไม่นานใจว่าเป็นพระพุทธศาสนาจริง ๆ หรือพระพุทธศาสนาถูกผสมระหว่างพุทธ พราหมณ์ ผี จากความเห็นนี้ ผู้เขียนเห็นต่างอย่างสิ้นเชิง รัฐไทยไม่ได้เป็นรัฐกึ่งศาสนา แต่เป็นรัฐที่นำศาสนามาเป็นแนวทางในการออกนโยบายเพียงเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติต้องพิจารณาว่า รัฐไทยได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศหรือไม่ คนรุ่นใหม่มักโจมตีว่ารัฐใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองคน แต่ในความเป็นจริง เราไม่อาจเรียกว่าการปกครองได้เพราะไม่ใช่คนไทยทุกคนใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตจริง

<sup>๓๓</sup> สุรพศ ทวีศักดิ์, ๒๕๖๔, “อุดมการณ์รัฐและพุทธศาสนากับประชาธิปไตย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://pridi.or.th/th/content/2021/11/904> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

ส่วนประเด็นที่ว่าพระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นเพียงนโยบายที่ใช้ในการกำกับคนในชนชั้นปกครองเท่านั้น คำถามคือว่า หากท่านพิจารณาให้ดี ชนชั้นปกครองได้ทำหน้าที่และดำรงตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตามแบบที่ควรจะเป็นตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ แม้จะมีนโยบายหลายประการที่พยายามสร้างสิ่งแวดล้อมให้มืองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนาดำรงอยู่ทั่วประเทศ เช่น โรงเรียนวิถิพุทธ การห้ามขายหรือดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา แต่พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศให้ความร่วมมือทุกคนหรือไม่ การจะพิเคราะห์ว่า นโยบายของรัฐที่ว่านำพระพุทธศาสนาามากำกับนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถพิจารณาจากพฤติกรรมของประชาชน อย่างน้อย ประชาชนที่ปฏิบัติตามศีล ๕ มีจำนวนมากเพียงพอหรือยัง หากมีมากเพียงพอแล้ว ทำไมจึงยังมีชาวประเภนี้้อยู่

๑) “ผู้ต้องหาฆาตกรรมหญิงอายุ ๔๗ ปี ที่ลานจอดรถของคอนโดมิเนียมย่านห้วยขวางเมื่อ ๒ วันก่อน โดนตำรวจตามตัวเจอที่บ้านพัสดุ ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง”<sup>๓๔</sup>

๒) “ตำรวจขอนแก่นนั่งไม่ติด ชี้แจงกรณีผู้เสียหายถูกขโมยขึ้นบ้านซ้ำซากจนต้องฟ้องไล่เชยล ยืนยันไม่นิ่งนอนใจ กำลังเร่งตามหาคนร้ายทั้งหมดทุกคดีที่แจ้งความ โดยจับได้แล้วบางคดี”<sup>๓๕</sup>

๓) “ด้าน “เฮียวัตร” ออกมายอมรับว่า เคยคบกับ น.ส.เอ จริง ๆ ๖ ปี แต่เค้าเป็นเมียคนที่ ๔ เมียหลวงก็ทราบ โดยอ้างด้วยว่า ก่อนหน้าประมาณ ๒-๓ ปีนี้ เค้าตามจิกมาก ระวังว่าจะมีคนอื่น ตนจึงขอเลิก แต่ฝ่ายหญิงไม่เลิก และพยายามโทร. มาหา ก่อวุ่นเป็นพันสาย ปีนเข้าหมู่บ้าน จ้างไรเดอร์ให้เข้ามาหาในหมู่บ้านวันละหลายรอบ ใช้โฟมซ่อมหลังคา ฉีดใส่กลอนประตูไม่ให้ไขกุญแจเข้าบ้านได้ รวมถึงเอาสี่สปรายมาพ่นหลังรถ”<sup>๓๖</sup>

๔) “บิกเกียบ” พล.ต.ท.วรวัฒน์ วัฒนนครบัญชา ผบช.สอท.คนใหม่ แถลงผลการเข้าตรวจค้น จับกุมแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ยึด Simbox ๓๘ เครื่อง สามารถโทรหลอกลวง ข่มขู่ผู้เสียหายได้มากถึงวันละ ๖๐๘,๐๐๐ ครั้ง หรือกว่า ๑๘.๒ ล้านครั้งต่อเดือน”<sup>๓๗</sup>

๕) “ลุงเมื่อนนท์ถูกหวน ไปตั้งวงดื่มฉลองกับเพื่อน แต่ตอนเดินทางกลับ พลัดตกท่อระบายน้ำ ลึกหลายเมตร จนจมน้ำเสียชีวิตสลด”<sup>๓๘</sup>

<sup>๓๔</sup> ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๖๕, “ผู้ต้องหาฆาตกรรมหญิงอายุ ๔๗ ปี คาสาณจรถรถคอนโดย่านห้วยขวาง ปลิดชีพตัวเอง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/south/2524675> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

<sup>๓๕</sup> ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๖๕, “ตร.ขอนแก่นปิดละเลยคดีโจรขึ้นบ้านซ้ำซาก อ้างสื่อสารน้อยจับได้บ้าง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/2438416> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

<sup>๓๖</sup> ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๖๕, “เฮียวัตร บอกเช็ดแล้ว ไม่ขอมียเมียเพิ่มอีก แฉวีรกรรมสุดพิก หลบเข้าหมู่บ้าน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/society/2519435> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

<sup>๓๗</sup> ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๖๕, “ทลายแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ยึด Simbox ๓๘ เครื่อง โทรหลอกได้วันละ ๖ แสนครั้ง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/2518973> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

<sup>๓๘</sup> ไทยรัฐออนไลน์, ๒๕๖๕, “ลุงเมื่อนนท์ถูกหวน ตั้งวงฉลองกับเพื่อน ขากลับตกท่อจมน้ำดับ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2434320> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

จะเห็นได้ว่า จากตัวอย่างข้างต้น (๑) เป็นการทำผิดศีล ข้อที่ ๑ ตั้งใจดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) ทำผิดศีลข้อที่ ๒ ตั้งใจดเว้นจากการลักขโมย (๓) ทำผิดศีลข้อที่ ๓ ตั้งใจดเว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม (๔) ทำผิดศีลข้อที่ ๔ ตั้งใจดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพ้อเจ้อ และ (๕) ทำผิดศีลข้อที่ ๕ ตั้งใจดเว้นจากการดื่มสุรา

กล่าวโดยสรุป การใช้พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการบริหารประเทศเป็นสิ่งที่ยอมรับได้เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาที่ใช้กฎระเบียบอย่างไรเหตุผล แต่เป็นแนวทางในการปรับระดับจิตใจคนให้สูงขึ้นอันมีเป้าหมายคือการไปสู่สุคติภูมิและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่สามารถใช้พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ด้วยรัฐบาลมีนโยบายผลักดันหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารจัดการประเทศโดยแทรกผ่านหน่วยงานการปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง จึงสามารถกล่าวได้ว่า บทบาทพระพุทธศาสนาในประเทศไทยประสบความสำเร็จในเชิงนโยบายแต่ล้มเหลวในเชิงปฏิบัติ อันส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดดังยกตัวอย่างในข้างต้น

## บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. ประวัติความเป็นมาของศาสนาพระพุทธศาสนาและองค์การศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย, เอกสารเผยแพร่, กรมศิลปากร, ๒๕๕๔.
- กาญจนาณัฐ ประชาตุ. “พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : การยืนหยัดและท้าทายในรอบทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๘)”. วารสารศิลปการจัดการ. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙): ๓๕ - ๔๘.
- คำแหง วิสุทธางกูร. “คุณประโยชน์แห่งพุทธศาสนาต่อการส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชนบทอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น”. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน, ๒๕๖๐) : ๒๔๗ - ๒๖๙.
- คิด วรณดี. “การพัฒนาารูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง : กรณีศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”. วารสารปัญญาปณิธาน. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๖๓) : ๒๔๕ - ๒๕๘.
- ชัชวิน วรปัญญาภา. “การเปลี่ยนแปลงสถานะของศาสนาพุทธในประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง”, รายงานการประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ ๑ หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน/ ปฏิสังขรณ์”. (๘ มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๒๑๗ - ๒๓๔.

เด่นพงษ์ แสงคำ. “พุทธศาสนากับมโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่: อิทธิพลแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของพุทธทาสภิกขุ”. วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๑๕๓-๑๗๖.

นคร จันทราช, พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, สิปปมงคล ป้องภา, เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย และ ณัฐสุภรณ์ เตียวเพชรภัสกร. “การศึกษาเชิงประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการแก้ ปัญหาบริโภคนิยมของวัยรุ่น จังหวัดอุบลราชธานี”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๔๕๗-๔๖๘.

เปรมวิทย์ ช่อแก้ว. ประวัติศาสตร์ไทย : ไทยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก). “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย”. วารสารปัญญาปณิธาน. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๔.

พระครูสิทธิวิชโรสิต (ประสิทธิ์ สมมาปญโญ) และ นิกร ศรีราช. “การยับยั้งชั่งใจโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก คดีน้องชมพู่เด็กหญิงบ้านกกกอก”. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔) : ๑๘๙-๑๙๗.

พระชัยประสิทธิ์ ภัททมโม. “การสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักไตรสิกขา”. วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๘๖-๙๘.

พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมปญโญ กองสินธุ์), พระมหาบาง เขมานนโท, พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, และ ประยูร แสงใส. “การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน”. วารสารข้อพระยอม. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๓) : ๕๓-๖๔.

พระมหาประเสริฐ อุดคเตโช, พระมหาดวงเด่น จิตภาโณ และขันทอง วัฒนะ. “แนวทางการประยุกต์หลักสันติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสันติสุขของเยาวชนในโรงเรียน:กรณีศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่องมนกุล)”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๐) : ๓๐-๔๑.

ภัทรเดช ปิ่นชญาธนาตุล. “กลวิธีนำหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๒๑๐-๒๒๔.

รัชดา ลาภใหญ่. “ปาฐกถาธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) : อุดมการณ์ความเชื่อในสังคม และความจริงในพระพุทธศาสนา”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๗๐-๘๑.

วิเชียร ชาบุดรบุญทริก, พระวัฒนา ญาณวโร, และบรรพต แคนไธสง. “บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีในเครือข่ายสังคมออนไลน์“เฟซบุ๊ก”. **วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๒๑-๓๔.

สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ. “พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔) : ๙๕๐-๙๖๔.

สายน้อย คำชู. “การพัฒนาโมเดลประสิทธิภาพการเลี้ยงดูเด็กพุดชาจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยโปรแกรมพุทธจิตวิทยาการปรับพฤติกรรม”. **วารสารกรมการแพทย์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๙๓-๒๐๑.

สุชาติ บุษย์ชญาณนท์. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจยุคบริโภคนิยม”. **วารสารวนัมภูงแหงพุทธศาสตรปริทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๖๓ - ๘๐.

สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระครูปริยัติคณานุรักษ์ ศรีสมงาม, พระวีระพงษ์ โคษา, และจักร์กฤษ ทองมี. “พลังบวรในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมเชิงพุทธในสังคมไทย”. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๓๔๖-๓๕๙.

สุภาพร ธวัชราภรณ์. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่ายที่ ๒๕ ในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเกมออนไลน์ของเยาวชน”. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๖ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๙๐-๑๐๓.

อนุชิต กิ่งนรา. “การนำพระพุทธศาสนาสู่เด็กและเยาวชนภายใต้โครงสร้างการศึกษา”. **วารสารปรัชญาปริทรรศน์**. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓) : ๖๑-๖๗.

อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์. “การสร้างเสริมศีลธรรมในเด็กปฐมวัย”. **วารสารธรรมธारा**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๐๒-๑๒๙.

อานรรักษ์ สาแก้ว. “การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงพุทธของครอบครัวในสังคมไทย”. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๖๐) : ๗๓-๘๔.

ไทยรัฐออนไลน์. ๒๕๖๕. “ทลายแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ยึด Simbox ๓๘ เครื่อง โทรหลอกได้วันละ ๖ แสนครั้ง”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/crime/2518973> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].

- \_\_\_\_\_. “ลุงเมืองนนท์ถูกหอย ตั้งวงฉลองกับเพื่อน ขากลับตกท่อจมน้ำดับ”. ออนไลน์: แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2434320> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].
- \_\_\_\_\_. ๒๕๖๕, “ดร.ขอนแก่นปิดทะเลเลยคดีโจรขึ้นบ้านข้าซาก อ้างสื่อสารน้อยจับได้บ้าง”. ออนไลน์: แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/2438416> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].
- \_\_\_\_\_. ๒๕๖๕. “เฮียวัตร บอกเช็ดแล้ว ไม่ขอมีเมียเพิ่มอีก แฉวีรกรรมสุดฟึก หลบเข้าหมู่บ้าน”. ออนไลน์: แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/society/2519435> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].
- \_\_\_\_\_. “ผู้ต้องหาฆ่าหญิงอายุ ๔๗ ปี ศาลานจอตระกอนโดย่านห้วยขวาง ปลิดชีพตัวเอง”. ออนไลน์: แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/local/south/2524675> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].
- แม่กองธรรมสนามหลวง. ระเบียบสนามหลวงแผนกธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติกรสอบธรรมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑. ออนไลน์: แหล่งที่มา: [shorturl.at/htBC3](http://shorturl.at/htBC3) [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].
- สุรพศ ทวีศักดิ์. ๒๕๖๔. “อุดมการณ์รัฐและพุทธศาสนากับประชาธิปไตย”. ออนไลน์: แหล่งที่มา: <https://pridi.or.th/th/content/2021/11/904> [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๕].